

Философ	Р.	П.	Произход	Период	Философска категория	Ключови понятия	Важни произведения	Специфични идеи
Омир	-800	-700	Смирна	Геометрична епоха	Митология	теизъм; хуманизъм	<i>Илиада</i> <i>Одисея</i>	Според Аристотел е първият мислител. В древна Гърция Илиада и Одисея се знаят наизуст и всеки ги носи в съзнанието си като енциклопедия. От тях хората са черпели познания за войната, медицината, правото и религията. Водата и Земята са първоначални.
Хезиод	-700	-620	Гърция	Геометрична епоха	Митология	теизъм	<i>Дела и дни</i> <i>Теогония</i>	В първия му труд земеделският живот е описан като дидактически епос, а вторият е за раждането на хаоса, боговете и хората.
Талес	-624	-546	Милет	Антична философия	Натурфилософия	Йонийска школа; натурализъм; етика; метафизика; астрономия	<i>Из трудове на Херодот</i>	Според Бъртранд Ръсел философията започва от Талес. Концепцията на Талес е, че първоначална е водата. Причините за природните явления е търсел повече в самата природа, отколкото в боговете. Може да се приеме, че изгражда мост между вярата в божественото и рационалното мислене.
Анаксимандър	-610	-546	Милет	Антична философия	Идеализъм	натурализъм; геометрия; метафизика; астрономия; география	<i>Из трудовете на Диоген Лаерций</i>	Първоначална (архе) според него е неопределена, абстрактна и вечна материя, която нарича апейрон. Това е първа крачка към метафизиката. Допринася много за развитието на астрономията в Древна Гърция.
Питагор	-580	-504	Южна Италия	Антична философия	Натурфилософия Рационализъм	математика; метафизика; етика; музика; политика	-	Най-известната му теория е Питагоровата теория. Приема числата за основа и обяснение на всичко. Твърди, че число управлява Вселената. Питагор и учениците му въвежда термина „философия“ – любов към мъдростта.
Хераклит	-540	-480	Ефес	Антична философия	Рационализъм Онтология	диалектика; логос	<i>За природата</i>	Концепцията му е, че светът е в постоянно движение – всичко тече и нищо не остава. Приема огъня за първосубстанция. Използва понятието „логос“ за абстрактното и необяснимото.
Парменид	-540	-450	Италия	Антична философия	Идеализъм Рационализъм Детерминизъм Онтология	метафизика; теизъм; рационализъм	-	Въвежда понятието „битие“, което не може да възникне от нищото и да се превърне в нищо. Разграничава мисълта и чувството. С това вдъхновява по-нататък рационализма и идеализма.
Анаксагор	-500	-428	Атина	Антична философия	Натурфилософия	йонийска философия; космология	<i>За природата</i>	С него започва дуализмът. Развива атомна теория, според която във вселената съществуват хаотични частици (хомеомери), които прегрупирайки се, образуват нус – действаща причина.
Емпедокъл	-490	-430	Сицилия	Антична философия	Натурфилософия	елементи; душа	<i>За природата</i>	Разглежда въздуха като отделна субстанция. Дава предположения за дишането, слънчевото затъмнение и това, че растенията имат пол. При Емпедокъл любовта и раздора са първични субстанции заедно с водата, огъня, въздуха и земята като любовта представлява свързаност на четирите елемента (Емпедокъл не използва понятието „елемент“).
Протагор	-485	-411	Гърция	Антична философия	Натурфилософия Софизъм	софизъм; агностицизъм; скептицизъм; релативизъм	<i>За несъществуващото</i>	Протагор твърди, че не можем да отделим доброто от злото и че човекът е мярка за всички неща.
Аристип	-485	-336	Либия	Антична философия	Хедонизъм	хедонизъм	-	Според него съществуват само две състояния на душата – болка и удоволствие. Доброто е това, което дава удоволствие, а злото е всичко, лишено от удоволствие. Човек може да познава единствено собственото удоволствие, но не и чуждото. Отрича моралните правила във вселената.
Горгий	-483	-375	Гърция	Антична философия	Софизъм	нихилизъм; солипсизъм	<i>Възвала на Елена</i> <i>Защита на Паламед</i> <i>За природата или за несъществуващото</i>	Първият мислител, загатващ за нихилизъм. „Нищо не съществува. Дори и да съществува, то е непознаваемо. Дори нещо да съществува и да бъде познаваемо, то знанието за него не може да бъде съобщено на другите. Дори нещо да съществува и да бъде познаваемо, то знанието за него не може да бъде съобщено на другите.“
Аспазия	-470	-401	Милет	Антична философия	Софизъм	критика на трагедията	-	Вероятно ученичка на Сократ. Била е отличен оратор и философ. Съпруга на древногръцкия политик Перикъл. Вероятно тя е писала неговите речи. Има твърдения, че е създала академия за момичета от знатни родове и че е повлияла на Сократ.
Сократ	-468	-400	Гърция	Класическа гръцка философия	Рационализъм Идеализъм	диалектика; софизъм; етика	<i>Писмени произведения липсват. Запознаваме се с идеите му чрез трудовете на учениците му</i>	Това е философът, променил коренно философията. Философията вече е начин на живот. Казва „опознай себе си“, а след това, че няма категорична истина. Определя знанието като добродетел.
Демокрит	-460	-370	Гърция	Класическа гръцка философия	Емпиризъм	атомизъм; празно пространство; астрономия;	-	Въвежда понятието „атом“. Всичко се състои от атоми с различна форма и големина, които са в движение. Изцяло загърбва темата за въздуха, водата, огъня и земята.
Трасимах	-459	-400	Халкедон	Класическа гръцка философия	Софизъм	натурализъм; нравственост; власт;	-	Според него неравенството между хората е естествено и поради тази причина е редно силният да управлява по-слабия. Добродетелта е определена като това, което смята за правилно силният.

Антистен	-444	-368	Гърция	Класическа гръцка философия	Кинизъм	нравственост; натурализъм	-	Антистен презира удоволствието и схващането, че щастието е цел. Проповядвал е живот сред природата. Вероятно кинизмът вдъхновява християнството.
Платон	-427	-347	Гърция	Класическа гръцка философия	Рационализъм Идеализъм Онтология	Обективен идеализъм	<i>Държавата</i> <i>Апология на Сократ</i>	Основател на обективния идеализъм, но в началото на творчеството си се придържа към Сократовия етически идеализъм. В последствие към идеите си добавя и питагорейското схващане за числото. Философията на Платон може да бъде обобщена с пет теории – познанието, идеите, безсмъртието на душата, космогонията и държавата. Според него съществуват два свята – свят на идеите и материален свят.
Аристотел	-385	-322	Гърция	Класическа гръцка философия	Рационализъм Онтология	логика; етика	<i>Органон</i> <i>За душата</i> <i>Никомахова етика</i> <i>Метафизика</i> <i>Поетика</i>	Разделя философията на 3 части – теоретическа, практическа, поетическа. Въвежда понятието ентелехия – всяко битие съдържа вътрешна цел на развитие. Първодвигател е бог. Дава първата класификация на категориите. Добродетелта е средното между крайностите.
Арета от Кирен	-	-	Гърция	Класическа гръцка философия	Натурфилософия	история на природата; етика	<i>За нещастieto на жените</i> <i>За Олимп</i> <i>За пчелите</i>	Дъщеря на Аристип. Благодарение на баща си отлично е усвоила натурфилософията. Името ѝ означава добродетел. След като е завършила образованието си, дълги години е преподавала в Атина. Много нейни текстове са запазени и до днес.
Хипархия	-360	-280	Гърция	Класическа гръцка философия	Идеализъм	етика; свобода; равенство	<i>Чрез биографията от Диоген</i>	Приема се, че е първата жена философ. Идеите ѝ включват правата на жените и брака.
Пирон от Елида	-365	-275	Гърция	Класическа гръцка философия	Онтология	скептицизъм	-	Първият скептик. Според него светът може да бъде възприеман правилно, само когато липсват всякакви чувства.
Епикур	-341	-270	Гърция	Класическа гръцка философия	Емпиризъм	атомизъм; нихилизъм; материализъм	<i>Писма</i> <i>За телата и пустотата</i>	Философската му теория се състои от 3 части – физика, каноника и етика. Приема за основа на природата движещите се атоми. Според него основният замисъл на философията е щастието. Висш идеал на живота е атараксията. Боговете съществуват, но без никакво вмешателство в развитието на човека и природата.
Цицерон	-106	-43	Рим	Класическа гръцка философия	Стоицизъм	етика; реторика; политическа философия	<i>За държавата</i>	Популяризира гръцката философия сред римляните. Основоположник на стоицизма в Римската империя. Най-добър изразител на латинския гений.
Сенека	3	65	Рим	Класическа гръцка философия	Стоицизъм	етика; натурализъм; стоицизъм	<i>Писма до Луцилий</i>	Представител на стоическата философия в Рим. Вярвал е в свободата на духа, което е предпоставка за религиозност. Добродетелта е обща цел на всички индивиди. Разумът създава морален човек. Отрича хедонизма. Неотложността на действието е смисълът на живота.
Епиктет	50	130	Рим	Класическа гръцка философия	Стоицизъм	морал; етика	<i>Размисли</i>	Възприема философията като начин на живот. Главна задача на философията е самопознанието. Тя трябва да научи човек да различава това, което може да се постигне от това, което не е по човешките сили. Според Епиктет страданието възниква от опитите ни да контролираме неконтролируемото или пренебрегването на това, което е по силите ни. По този начин той посочва пътя към щастието и спокойствието.
Плотин	204	270	Египет	Класическа гръцка философия	Онтология	неоплатонизъм; метафизика; мистицизъм; нус	<i>Енеади</i>	Представител на неоплатонизма. Според Плотин начало на всичко съществуващо е свръхестественото единно божество, което с неколкостепенна еманация поражда световния разум, световната душа и природата. Цел на човешкия живот е постигнатото в състояние на екстаз възвръщане към божеството.
Августин	354	430	Африка Рим	Средновековна философия	Политическа философия	държавност; християнство	<i>За божия град</i>	Разглежда проблема за истината. Според него Бог е истината и тя е във всеки един човек. Схващането му за времето противоречи на Платон и е истинско, защото е създадено от Бог.
Джон Скот Ериугена	833	880	Шотландия	Средновековна философия	Схоластика Идеализъм	догматизъм	<i>За разделянето на природата</i>	Според Ериугена природата има четири, различни един от друг смисли: 1. природа, която нито твори, нито е сътворена; 2. природа, която твори и не е сътворена; 3. природа, която е сътворена и твори; 4. природа, която е сътворена и не твори – вещите.
Тома Аквински	1224	1274	Италия	Средновековна философия	Етика	догматизъм; схоластика; християнство	<i>За съществуването и за същността</i>	При Тома Аквински в основата на природата лежи божият разум, който е създал света от нищото, и затова всички явления могат да бъдат обяснени чрез „откровението“. Йерархията в природата и обществото е творение на божията воля и затова всяко изразено недоволство е насочено срещу Бога.
Джон Дънс Скот	1270	1308	Шотландия Германия	Средновековна философия	Схоластика Идеализъм	теология; епистемология; метафизика; логика	<i>Теоремата</i>	Сливането с Бог не е въпрос за разум, а за самоконтрол. Разграничава метафизиката от теологията. Метафизиката не отговаря на божественото предназначение на човека.

Франческо Петрарка	1304	1374	Италия	Ранно-ренесансова философия	Хуманизъм	индивидуализъм	<i>Триумфи</i> <i>Песенник</i>	Темата за самотата е водеща в творчеството му.
Николай Кузански	1401	1464	Германия	Ранно-ренесансова философия	Онтология Теология	математика; теология; астрономия; логика	<i>За ученото незнание</i>	Критикува схоластиката. Бог е Абсолют и има две форми: абсолютен минимум и абсолютен максимум. Вещите са между минимума и максимума. Отрича йерархията на света. Бог е в разума.
Еразъм Ротердамски	1467	1530	Холандия	Ренесансова философия	Етика Теология	хуманизъм	<i>Възвала на глупостта</i>	Вдъхновител на пацифизма. Основният недъг на света той вижда във всяка форма на нетърпимост към чуждите схващания и смята че всеки човешки конфликт може и трябва да бъде разрешен по мирен начин. Привърженик е на „световния мир“, който единствен може да осигури нормални условия за творчество.
Николай Коперник	1473	1543	Полша	Ренесансова философия	Философия на науката; Емпиризм	хелиоцентрична система; математика; астрономия; физика	<i>За въртенето на небесните сфери</i>	Създава хелиоцентричната система, според която Слънцето се намира в центъра на Вселената, а всички други планети обикалят около него в концентрични кръгове. Дава голям тласък на науката и с това поставя под голямо съмнение тогавашните църковни догми.
Томас Мор	1478	1535	Италия	Ренесансова философия	Политическа философия	хуманизъм	<i>Утопия</i>	1516 година въвежда понятието „утопия“. Като противопоставяне на действителността на своето време той описва въображаем остров като място със съвършената социална, правна и политическа система. Защишава католицизма.
Мишел дьо Монтен	1533	1592	Франция	Ренесансова философия	Етика	хуманизъм	<i>Есета</i>	Критикува средновековната схоластика. Човекът е върховна ценност.
Джордано Бруно	1548	1600	Италия	Ренесансова философия	Рационализъм Онтология	астрономия; теология	<i>За безкрайността на Вселената и светове</i>	Един от най-важните философи през Ренесанса. Вдъхновен от Коперник, вярва в безкрайността на Вселената и съществуването на много светове, а Слънцето е просто една звезда. Обявен за еретик и изгорен на клада.
Франсис Бейкън	1561	1625	Англия	Ренесансова философия	Емпиризм	прагматизъм	<i>Нов Органон</i> <i>За достойнството и усъвършенстването на науките</i>	Природата може да се познае само чрез опита, а науката се свежда до прилагането на индуктивния метод към сетивните данни. Материята е обективно съществуваща първооснова на всички неща. Придържа се към възгледа за „довйната истина“ – обединяване на научната истина и вярата в бога.
Галилео Галилей	1564	1642	Италия	Ренесансова философия	Философия на науката; Емпиризм	хелиоцентрична система; математика; астрономия; физика	<i>Звезден пратеник</i>	Подкрепя Коперниковата хелиоцентрична система. Бори се срещу идеите на Аристотел относно динамиката и астрономията. Вечният и безкраен в пространството свят се състои от постоянно движещи се качествено неизменни атоми. Идеологията му е в разрез с католицизма и допринася много за утвърждаването на нов научен мироглед.
Мари де Гурне	1565	1645	Франция	Ренесансова философия	Философия на езика Феминизъм	език; история; равенство; геометрия	<i>За равенството между жените и мъжете</i>	Важен момент във формирането на възгледите ѝ е запознаването с Монтен. Интересувала се е отчасти от физика, геометрия и история. В произведението си „За равенството между жените и мъжете“ защитава идеята за равенство в духовната структура на мъжкото и женското начало.
Томас Хобс	1588	1679	Англия	Ренесансова философия	Политическа философия; Емпиризм	материализъм; обществен договор; класически реализъм	<i>Левиатан</i>	Силно повлиян от Бейкън. Дава предимство на дедуктивния метод. Телата са единствената субстанция. Съвпадат с една част от пространството и главните им свойства са фигура и движение. Възприятията се образуват от разума, чиято дейност се състои в събиране и изваждане на думи и съждения. Науката обяснява явленията, като търси причините. Не съществуват нетелесни субстанции. По природа хората са равни и понеже се стремят към едни и същи неща, естествено цари война на всички против всички.
Рене Декарт	1596	1650	Франция	Модерна философия	Рационализъм	методично съмнение; картезианство; аналитична геометрия;	<i>Размишления върху първата философия</i> <i>Разсъждения за метода</i> <i>Правила за насочване на ума</i>	Отрича скептичното съмнение и подкрепя методичното съмнение, което се прилага по следния начин: първо се съмнява в Бог, средата, другите и себе си дотогава, докато не може да се съмнява повече. Да се съмняваш, означава да мислиш. Да мислиш, означава да съществуаш – „мисля, следователно съществувам“. Една от другите популярни мисли в този смисъл е "De omnibus dubidantum" – съмнявай се във всичко. Да се подлага на съмнение всяко знание, защото то има за източник сетивата, които мамят. Декарт е смятан за основоположник на модерната философия и рационализма.
Ларошфуко	1613	1680	Франция	Модерна философия	Идеализъм	етика	<i>Максими и размисли</i>	Определя човешкото поведение с три признака – егоизъм, лицемерие, слабост. Според него всички сме грешни. „Благодарността за повечето хора е скрита надежда за още по-голяма услуга.“
Блез Паскал	1623	1662	Франция	Модерна философия	Философия на математиката	математика; физика	<i>Мисли</i>	През 1654 Паскал общува с Пиер дьо Ферма, който се интересува от хазарт. Паскал и Ферма мислят върху математически правила, които да обяснят случайността и така се ражда теорията на вероятностите. Във философията започва като рационалист, минава през скептицизма и се спира на религиозния мистицизъм на янсенизма на Пор Роял. Определя човешката личност като мислеща тръстика по средата между безкрая и нищото.
Барух Спиноза	1632	1677	Холандия	Модерна философия	Рационализъм Онтология	етика; природа; метафизика; свобода	<i>Етика</i> <i>Теоложко-политически трактат</i>	В началото е повлиян от Декарт. Създава геометричния метод във философията. Според Спиноза началото на всички неща е субстанцията, наречена Бог, която не е създадена от нещо външно.

								а е причина на себе си. Допуска три вида познание – сетивно, разумно и интуитивно. Защитник на демокрацията.
Джон Лок	1632	1704	Англия	Модерна философия	Либерализъм Емпиризм	обществен договор; естествени права; собственост;	<i>Писмо за толерантността</i> <i>Два трактата за управлението на държавата</i>	Философският му светоглед е материалистически с примес на идеализъм. Развива сенсуалистическата теория на познанието. Разума свежда до комбиниране на получаваните чрез сетивата прости идеи в сложни. Обект на познанието не са външните предмети, а идеите, които се намират в съзнанието. Създава теория за първичните и вторични качества
Готфрид Лайбниц	1646	1717	Германия	Модерна философия	Рационализъм Онтология	метафизика; математика; монади	<i>За метафизиката</i> <i>Монадология</i> <i>Теодицея</i>	Най-големият защитник на рационализма, заедно с Декарт и Спиноза, но философските му схващания могат да се определят и като обективен идеализъм. Опитва се да намери баланс между философията и теологията. Според него светът е съставен от безкрайно много монади – прости субстанции с вътрешна дейна сила, изолирани една от други. Предшественик е на математическата логика – опитва се да създаде универсална логическа система от символи, изразяващи елементарните обекти на мисълта.
Джордж Бъркли	1685	1753	Ирландия	Модерна философия	Емпиризм Идеализъм	език; математика; възприятие	<i>Нова теория на възприятието</i> <i>Трактат за принципа на човешкото познание</i>	Най-известната мисъл на Бъркли е <i>Esse est percipi</i> (съществуването е усещане). Обектите съществуват, защото могат да бъдат възприети и духът им придава реалност.
Шарл дьо Монтескьо	1689	1755	Франция	Модерна философия	Политическа философия	разделение на властите	<i>Духът на законите</i> <i>Разсъждения относно причините на величието и упадък на римляните</i>	Смята, че има два вида закони – закони на природата и закони на разума. В „Духът на законите“ пише, че за свободата е нужно властта да бъде разделена на законодателна, изпълнителна и съдебна. Противник е на абсолютистката власт на монарха. В „Разсъждения относно причините на величието и упадък на римляните“ издига идеята за закономерност в историческото развитие на обществото и придава решаващо значение на географската среда.
Волтер	1694	1778	Франция	Модерна философия	Рационализъм	Френска революция; Просвещение; разум	<i>Философски речник</i>	Саркастичен, остроумен и ироничен. Отхвърля всички религии, безсмъртието на душата, вродените идеи и като последовател на Лок счита сетивния опит за източник на познанието, но пък и не отрича напълно Бога. Привърженик е на деизма – допуска съществуването на висша интелектуална сила, която е първоизточник на хармония във вселената. Оправдава запазването на религията като средство за обуздаване на народа.
Ламетри	1709	1751	Франция	Модерна философия	Материализъм	материализъм; разум-тяло	<i>Човекът-машина</i> <i>Човекът-растение</i> <i>Естествена история на душата</i> <i>Системата на Епикур</i>	Последовател на Декарт. Обогаत्या картезианските материалистически възгледи с новите постижения на естествознанието. Смята, че неорганичният, растителен и животински свят са форми на проявление на единната материална субстанция, която притежава пространственост, вътрешна активност и способност за усещане и чувстване. Свежда психичните явления до физиологични процеси.
Томас Рийд	1710	1796	Шотландия	Модерна философия	Епистемология	здрав смисъл; метафизика; разум; етика	<i>Есе за интелектуалната сила на човека</i>	Привърженик на репрезентативния реализъм. Критикува скептицизма на Хюм. Противопоставя се на теорията на идеите.
Дейвид Хюм	1711	1776	Шотландия	Модерна философия	Емпиризм	причинност; натурализъм; скептицизм; класически либерализъм	<i>Трактат за човешката природа</i> <i>Изследване на човешкия разум</i>	Според него съзнанието не може да удостовери дали съществува обективна действителност, тъй като има за предмет потока от самите субективни и изцяло индивидуални преживявания, които Хюм дели на сетивни впечатления и идеи. Практическата дейност се опира на увереността, идваща от вярата. Скептичната му философия е теоретически източник на кантианството и позитивизма.
Дени Дидро	1713	1784	Франция	Модерна философия	Романтизъм	хуманизъм	<i>Мисли за обяснението на природата</i> <i>Философски принципи</i> <i>Писмо за слепите, предназначено за зрящите</i>	Дидро смята, че материята е единствена и вечна субстанция. Отхвърля съществуването на абсолютен покой – движение има и в движещото се, и в неподвижното тяло. Критикува агностицизма. Развива възгледа за ролята на обществената среда във формирането на мисълта, но идеалистически приема, че съзнанието на законодателите е решаващ фактор в историческото развитие. Привърженик е на конституционната монархия.
Адам Смит	1723	1790	Шотландия	Модерна философия	Политическа философия	икономика; етика; невидимата ръка; свободен пазар	<i>Теория на моралните чувства</i> <i>Изследване върху природата и причините на богатство на народите</i>	Гласва развитието на политическата икономия върху прогресивна и научна основа. В „Изследване върху природата и причините на богатство на народите“ за пръв път дава системна теоретическа разработка на основните проблеми на политикономията. Развива идеята за трудовия възглед на стойността. Определя три дохода в обществото – работна заплата, печалба и рента като части на стойността, цялата създавана от наемния труд. Разделя буржоазното общество на три класи – наемни работници, капиталисти и поземлени собственици. Дава обективно изходните пунктове на вулгарната политическа икономия.

Кант	1724	1804	Германия	Модерна философия	Рационализъм	метафизика; етика; епистемология; идеализъм; естетика; антиномии	Критика на чистия разум Критика на практическия разум	Кант във философското си развитие преминава през два периода – докритически и критически. През първия си период се занимава с проблеми на естествознанието и логиката. Излага хипотеза за произхода на слънчевата система, но не извлича материалистически изводи, а идва до мисълта за помиряване на материализма с идеализма и науката с религията. Под влияние на Хюм се отказва от рационализма и навлиза в критическия период. По това време обосновава възгледа, че източник на всеобщността и необходимостта не може да бъде нито опитът, нито разумът. Съдържанието на познанието идва от опита, а формата му от съзнанието. Разграничава два типа логика – обикновена и трансцендентална
Маркиз дьо Сад	1740	1814	Франция	Модерна философия	Садизъм	етика; атеизъм; аморализъм	120-те дни на Содом Философия в будоара	Философ на сексуалността, революционер и писател. Терминът „садизъм“ произхожда от неговото име. Разглежда какво може да се случи, когато човекът изгуби човешкото. При Сад природата освобождава човека от божествената догма, но го подчинява на императивите, произлизащи от нейната собствена същност. Човекът при Сад е равнопоставен, физически обособена част от общото.
Гьоте	1749	1832	Германия	Модерна философия	Романтизъм	природа; поезия	Фауст	Интересът на Гьоте в естествените науки вдъхновява Чарлз Дарвин. Споделя идеята за единство и развитие на неорганичната и органичната природа.
Мери Уолстънкарафт	1759	1797	Англия	Модерна философия	Феминизъм	Френска революция; етика; морал	Защита на правата на жената Защита на правата на хората	Уолстънкарафт внушава, че и мъжете, и жените трябва да бъдат третирани като рационални същества и си представя социален ред, основан на разума.
Хегел	1770	1831	Германия	Модерна философия	Рационализъм Онтология	диалектика; феноменология; логика; философия на изкуството; абсолютен дух	Феноменология на духа	Критикува Кантовия агностицизъм и обосновава обективноидеалистическият възглед за мислене и битие. Разглежда развитието на обекта на познанието като развитие на съзнанието, което минава през три стадия – предметно съзнание, самосъзнание, абсолютен субект. Абсолютният дух е идеална обективна основа на всички неща. Първоначално абсолютният дух се саморазвива в сферата на чистото мислене, като разглежда необходимо следващите една от друга логически категории. Определя логиката си като онтологическа. Разделя я на учение за битието, за същността и за понятието.
Шелинг	1775	1853	Германия	Модерна философия	Идеализъм	естетика; метафизика; естествознание	Идеи за една философия на природата Философия на изкуството	При Шелинг природата е обективна, а духът е субективен субект – обект. Абсолютното същество не е нещо средно между материя и дух, а е абсолютен разум, несъзнателно състояние на духа. Разглежда развитието на природата като развитие на световния дух. Обосновава диалектическите принципи за единството на природата и за поляризираността на природните сили. Процесът на познанието се свежда до самосъзерцание. Абсолютното може да се постигне чрез интелектуалната интуиция.
Шопенхауер	1788	1860	Полша Германия	Модерна философия	Идеализъм	воля; метафизика; етика; феноменология; психология; песимизъм	Светът като воля и представа	Философията му е изградена на основата на кантовия идеализъм, допълнена с платонизъм и мистицизъм. За същност на всичко Шопенхауер смята волята, изразяваща се в съпък и необуздан стремеж към живот. Интелектът е оръдие на волята. Етиката при Шопенхауер е пропита от песимизъм. Истинското щастие се състои в отричане на собствената воля за живот и в безкористно съзерцание на световната воля, което се постига с изкуството.
Огюст Конт	1798	1857	Франция	Модерна философия	Позитивизъм	социология	Духът на позитивната философия	Основоположник на позитивизма. Отрича възможността да бъде позната същността на обективната действителност. Смята, че историческият развой на познанието преминава през три състояния на човешкия ум – теологически, метафизически и позитивен. На тях пък съответстват три стадия на общественото развитие – военен, преходен и научнопромишлен (капитализъм). Конт въвежда термина „социология“. В социологията му биологическият натурализъм се преплита с исторически идеализъм.
Макс Щирнер	1806	1856	Германия	Модерна философия	Постмодернизъм	феминизъм; егоизъм; анархизъм; нихилизъм; собственост; постструктурализъм;	Единственият и неговата собственост	В основата на възгледите на Щирнер лежат нихилизмът и анархизмът. Уповавайки се на невъзможността, в която се намира човешкото познание при разобличаването на външната реалност, Щирнер се отдръпва от света, за да го превърне в своя представа за него. По този начин той иска да превърне гледната точка на Аза в единствена, без да се влияе от гледната точка на останалите. Така Другият се отделя от личното его и последното започва да съществува само защото Другият не може да осъществи качествен и реален обмен с Аза. Азът е егоист, той е сам. Тълкува свободата по следния начин: „Който иска да бъде свободен, трябва сам да се освободи. Свободата не е приказан подарък, който пада в скута на човек. Какво е свобода? Това е да имаш волята да бъдеш отговорен за самия себе си“
Джон Стюарт Мил	1806	1873	Англия	Модерна философия	Емпиризъм Позитивизъм	индуктивна логика; утилитаризъм; либерализъм; либерален феминизъм	Принципи на политическата икономика	Създава теорията за „издръжката на производството“, с която се заменя трудовата теория за стойността на Д.Рикардо. Мил е един от основателите на теорията за въздържанието като източник на капиталистическа печалба. Привърженик е на малтусианството. Приема за единствен източник на познанието опита, който

							<i>За свободата</i>	разглежда субективноидеалистически. Разглежда индукцията като основа ф-ма на умозаклучение и метод на познание.
Киркегор	1813	1855	Дания	Модерна философия	Екзистенциализъм	ирония; теология; етика; естетика; психология	<i>Дневник на прелъстителя</i>	Първият екзистенциалист. Голяма част от философските му разсъждения са свързани с религиозни проблеми като същността на вярата, институционалността на църквата, християнската етика и теологията. Заради това, Киркегор понякога е определен като християнски екзистенциалист. За Киркегор индивидът е особен с това, че за него няма абстрактна формула или дефиниция, която може някога да се приложи. Включването на индивид в група или класифицирането му като просто представител на вида намалява истинското значение на индивидите. Това, което философите или политиците се опитват да правят, е да категоризират и класифицират индивидите по групова характеристика, вместо по индивидуални разлики. За Киркегор тези разлики са това, което ни прави такива, каквито сме.
Михаил Бакунин	1814	1876	Русия	Модерна философия	Анархизъм	анархо-колективизъм	<i>Държавност и анархия</i>	Бакунин е един от идеолозите на анархизма. Дейността му е протекла предимно в Германия, Италия, Швейцария и Франция. Развива реакционно-утопично учение за незабавно ликвидиране на държавата, изравняване на класите и отмяна на частната собственост чрез премахване на правото на наследство. Отрича всяка държавна власт в това число и диктатурата на пролетариата. Проповядва незабавно въстание, в което главна роля да има интелигенцията, лумпенпролетариата и селските маси. Поддържа тактиката на преките действия.
Карл Маркс	1818	1883	Германия	Модерна философия	Марксизъм	принадена стойност; исторически материализъм; трудова теория за стойността	<i>Капиталът</i> <i>Манифест на комунистическата партия</i>	Като студент споделя идеалистическо-хегелиански позиции, но и започва да прави атеистични и революционни изводи от философията на Хегел. Относно частната собственост твърди, че тя трябва да се премахне, за да се премахне и експлоатацията на човек над човека – “от всекиго според способностите, на всекиму според потребностите. Маркс смята, че всяко човешко общество се състои от две основни нива: икономическа база (субструктура) и обществена надстройка (суперструктура). Развива идеята, че всяко човешко общество се състои от две основни нива: икономическа база (субструктура) и обществена надстройка (суперструктура).
Ернст Мах	1838	1916	Австрия	Модерна философия	Философия на науката	шокови вълни; физика; психология; емпириокритицизъм	<i>Знание и грешка</i>	Един от основателите на емпириокритицизма. Според Мах елементи на света са усещанията и те са неутрални. Един от основателите на емпириокритицизма. Според Мах елементи на света са усещанията и те са неутрални – в една връзка се проявяват като нещо физично, а в друга – като нещо психично. Предметите са комплекси от усещания
Уилям Джеймс	1842	1910	Америка	Модерна философия	Прагматизъм	функционална психология; радикален емпиризъм	<i>Принципи на психологията</i> <i>Прагматизъм</i>	Изхождайки от позициите на физиологическата психология, основава първата психофизиологична лаборатория в САЩ. Разглежда съзнанието като непрекъснат и недиференциран поток от преживявания, възникващи на базата на непрекъснати нервни възбуждания. Създава теория за неутралното вещество, от което според него в процеса на познанието се разчленяват материята и съзнанието. Отрича обективната значимост на научните истини и провъзгласява ползата за критерий на истината.
Ницше	1844	1900	Германия	Модерна философия	Екзистенциализъм Онтология	естетика; етика; метафизика; nihilизъм; воля; трагедия; теория за стойността; философия на историята	<i>И тъй рече Заратустра</i> <i>Есе Ното</i>	Първоначално се увлича от древногръцката култура, която тълкува мистически и е поклонник на Вагнер. По-късно изпада за кратко под влиянието на позитивизма. В последния период от развитието си продължава идеалистическата линия на Шопенхауеровия волунтаризъм, като си поставя задача да преодолее неговия песимизъм и съзерцателност. Според Ницше волята за власт е първична движеща сила, с която се обяснява поведението на човека и цялата човешка история, и висше нейно възплъщение е свръхчовекът. Свръхчовекът е господар на себе си и господства над останалите, без да се съобразява с общоприетите морално норми и като признава за единствен критерий относно доброто и злото собствената си воля. Ницше подлага на критика християнския морал. Подкрепя социалния дарвинизъм. Смята, че всичко в света се движи в кръг и след хиляди години се повтарят едни и същи събития.
Зигмунт Фройд	1856	1939	Австрия	Модерна философия	Рационализъм?	психоанализа; неврология	<i>Психопатология на ежедневиия живот</i> <i>Тълкуване на сънищата</i>	Основател на психоаналитичното движение. Тълкува човешкото поведение и обществените явления като проява на подсъзнателни влечения и на техния конфликт със съзнанието.
Фердинанд дьо Сосюр	1857	1913	Швейцария	Модерна философия	Структурализъм	семиотика	<i>Курс по обща лингвистика</i> <i>Паметта на системата</i>	Основоположник на семиотиката. Сосюр изследва начините, по които езикът твори смисъл. Той насочва вниманието не върху това как езикът е еволюирал във времето, а върху това как работи като саморегулираща се система в настоящето. Разделя езика на абстрактна система и конкретна дейност. Нарича езика форма, а речта – дейност субстанция.
Емил Дюркем	1858	1917	Франция	Модерна философия	Позитивизъм	агностицизъм; социология; психология; теология	<i>Самоубийството</i>	Дефинира принципите и целите на социологията и я разграничава от философията. В труда си „Самоубийството“ той извежда четири типа самоубийство, характерни за душевноболните: маниакално, меланхолично, натрапчиво и импулсивно (автоматично). Общ белег

							За разделението на обществения труд	на всяко едно от тях е. че са „лишени от каквото и да било мотив или са предопределени от чисто въображаеми мотиви. следователно подлежат на психологическо тълкуване.
							Социология и са ционални науки	
Едмунд Хусерл	1859	1939	Австрия	Съвременна философия	Онтология	феноменология; епистемология; логика	Логически изследвания Идеи към една чиста феноменология и феноменологична философия	Продължава традициите на платонизма и възкресява реализма на понятията. Според него феноменологията ще послужи за изграждане на философията като строга наука. Има за обект чистото, трансцендентално съзнание в неговата насоченост към царството на вечните и неизменни идеални същности, които се познават чрез същественото прозрение.
Анри Бергсон	1859	1941	Франция	Съвременна философия	Идеализъм Епистемология	философия на математиката; интуиция; семиотика; чисто траене	Творческа еволюция Двата източника на морала и религията	Централно място във философията му заема понятието „чисто траене“, което като чиста непрекъснатост и изменение бе изменящо се Бергсон противопоставя на времето като форма на съществуване на материята. Счита чистото траене за същност на духовния живот , за „жизнен порив“, от засилването на който възниква животът и съзнанието. Защишава интуитивизма и ирационализма. Интелектът не е в състояние да познае чистото траене. Според Бергсон най-проста ф-ма на интуицията е инстинктът, а най- висша – изкуството. Защишава религията.
Алфред Адлер	1870	1937	Австрия	Съвременна философия	Рационализъм?	психоанализа; индивидуална психология	Човекознание Смисълът на живота: въведение в индивидуалната психология	Съосновател на психоаналитичното движение. Той мисли, че човешката личност може да бъде обяснена телеологически, отделни елементи са доминирани от водещата цел за свой идеал на несъзнателното на индивида, за да превърне чувствата на малоценност в превъзходство (или по-скоро в пълноценност). Желанията на собствения идеал са спирани от социални и етически изисквания. Ако противодействащите фактори се пренебрегнат и индивида свръхкомпенсира, тогава ще се появи комплекс за малоценност, подхранвайки опасността за индивида да се превърне в егоцентричен, жаден за власт и агресивен или по-лошо. Общите терапевтични средства включват използването на хумор, исторически примери и парадоксални заповеди.
Роза Люксембург	1871	1919	Полша	Съвременна философия	Политическа философия	марксизъм; социализъм	Социална реформа или революция Натрупване на капитала	Съоснователка на германската комунистическа партия. Активно се бори срещу капитализма.
Марсел Пруст	1871	1922	Франция	Съвременна философия	Естетика	Лиетаратурна критика	По следите на изгубеното време	Развива собствени теории за писането и мястото на писателя сред обществото. Отговорността на писателя е сблъсъкът му с природата, наблюдаването, разбирането и превръщането ѝ в произведение на изкуството.
Бърtrand Ръсел	1872	1969	Англия	Съвременна философия	Аналитична философия	семиотика; философия на науката; философия на религията; философия на историята	Анализ на духа Анализ на материята Човешкото познание, неговата сфера и граници	Един от основателите на аналитичната философия заедно с Витгенщайн и Готлоб Фреге.Първоначално се занимава с математика. Допринася за окончателното оформяне на математическата логика. В своя метод на „Логическия анализ“ стига до извода, че материята е „логическа конструкция“ от „сетивни данни“. В по-късните си работи като се стреми да прикрие субективноидеалистическия характер на този възглед, обявява и духа за за логическа конструкция от сетивни данни. Оттук заключава, че физиката и психологията изследват изградени от едни и същи елементи явления, различаващи се само по своята структура.
Макс Шелер	1874	1928	Германия	Съвременна философия	Феноменология	философска антропология; етика	Мястото на човека в космоса	Основател на философската антропология. Макс Шелер създава една нова етика, с която се опитва да представи алтернатива на двете големи, най-влиятелни според него дотогава етики. Първата етика е етиката на Писанието, етиката на Стария завет и както той я нарича – етиката на закона.Вторият тип етика е етиката на Кант, така наречената „формална етика“, която се редуцира до това: постъпвай така, че максимата на твоите постъпки да може да стане всеобщ закон. Според Макс Шелер израз на персоналността, сърцевина на персоналността е това, което той нарича „ <i>ens amans</i> “ (същество, което обича) – способност за обичане.
Карл Густав Юнг	1875	1961	Швейцария	Съвременна философия	Рационализъм?	Психоанализа; архетипове; колективното неосъзнато	Психологическите типове Човекът в търсене на душата си За корените на съзнанието	Юнг вдъхновява не само психотерапията, но и психологията, теологията, философията, етнографията, литературата и изобразителното изкуство. Юнг първи използва термините екстровеит и интроверт. Той разработва асоциативния тест в психологията и открива констелацията от несъзнавани мотиви, които оказват влияние върху личността, които той нарича психически комплекс. Заедно с Фройд, Юнг е сред първите, които заговарят за странния свят на несъзнаваното. Също така Юнг изковава значението на думи като: персона – маската, която крие истинската личност и синхроничност – изпълнени със смисъл съвпадения.
Лудвиг фон Мизес	1881	1973	Австрия	Съвременна философия	Рационализъм	класическо либертарианство; праксеология; философия на	Теория на парите и кредита	Аргументира тезата, че паричната инфлация преразпределя богатство от спестителите и работещите към банките и правителството. В „Социализмът“ той доказва невъзможността за ефективно разпределение на ресурсите без частна собственост

						историята; методологичен дуализъм; проблем на икономическото изчисление	Социализмът Човешкото действие	върху средствата за производство. Когато хората се приемат за неодушевени предмети. тогава икономиката започва да прилича на физика. Мизес оспорва пренасянето на методологията на естествените науки към изследването на обществените отношения. Той ясно определя икономиката като наука за човешкото действие на индивиди със собствена свободна воля.
Витгенщайн	1889	1951	Австрия	Съвременна философия	Аналитична философия	философия на езика; логически позитивизъм; философия на разума	Логико-философски трактат Философски изследвания	Като изхожда от логическото разглеждане на езика. Витгенщайн прилага математическата логика при анализа на философските проблеми, което става важен принцип на логическия позитивизъм. Впоследствие Витгенщайн се отказва от много от своите първоначални възгледи, като обявява за метафизически, и се задоволява с разкриване на различните значения на думите и на обикновения език.
Мартин Хайдегер	1889	1976	Германия	Съвременна философия	Екзистенциализъм Онтология	технология; метафизика; език;	Битие и време За същността на истината Увод в метафизиката	Един от основоположниците на екзистенциализма. Създава философията си под влияние на Киркегор, изхождайки от феноменологията на Хусерл. Според Хайдегер философията е наука за битието изобщо, което в чист вид може да се намери само в човешкото самосъзнание („фундаментална онтология“). Той обяснява природата и нейното съществуване, като изхожда от човешкото съществуване. Свободата на човека вижда в неговото „чисто битие“, което е лишено от всякаква определеност и поради това е „нищо“. Истинският живот се изразява в абстрахиране от останалия свят и самовглъбяване, при което човек застава лице в лице със смъртта и изпитва непреодолим страх.
Макс Хоркхаймер	1895	1973	Германия	Съвременна философия	Социална философия	Франкфуртска школа; марксизъм; социология	Диалектика на Просвещението	Има изключителен принос за развитието на Франкфуртската школа. Благодарение на Хоркхаймер Франкфуртската школа се насочва и към психологията, и философията. Според Хоркхаймер както фактите, така и сетивните органи, чрез които те са дадени, са независими от социалния живот процеси. Хоркхаймер чертае директиви за освобождаването на социалния учен, говори за необходимостта от еманципация на обществото, обръща внимание върху социалното място, което имат интелектуалните позиции и съществуващите отношения м/у познавателните и социалните позиции, за необходимия конфликт на човека със самия себе си, за това, че критическото мислене не е функция нито на изолирания индивид, нито на сумата от индивиди.
Фридрих Хайек	1899	1992	Австрия	Съвременна философия	Рационализъм Политическа философия	либерализъм; икономика; политика; психология; право	Пътят към робството Интелектуалците и социализма	Хайек е известен със своята защита на либералната демокрация и свободния пазар срещу разпространението на социализма и коллективизма в средата на 20 век. Хайек не критикува социализма от позицията на либерал, нито от позицията на консерватор. Той критикува неговите недостатъци и противоречия, които сами говорят за социализма като за несъстоятелна теория. Гледната точка на Хайек е позицията на безпристрастния анализатор и изследовател, който търси и намира положителните и отрицателните страни на изследвания предмет, анализира ги и ги популяризира
Ерик Фром	1900	1980	Германия	Съвременна философия	Епистемология Политическа философия	Франкфуртска школа; критическа теория; социални теории; марксизъм; психоанализа	Бягство от самия себе си Душата на човека Изкуството да обичаш	Според него либидото се оформя в обществото. Например в капиталистическото общество капиталистическият дух е либидото, което е в здравата основа на капитализма. Фром доразвива идеите на Шелер като твърди, че човекът непрекъснато пресътворява себе си биологически, духовно и екзистенциално. Според Ерик Фром притежателната нагласа тласка света към екологична и психологическа катастрофа и единствено спасение той вижда в повсеместното приемане на нагласата да бъдеш, да обичаш, да действаш, да израстваш духовно.
Жак Лакан	1901	1981	Франция	Съвременна философия	Рационализъм?	психоанализа; структурализъм; постструктурализъм;	Четирите основни понятия на психоанализата Телевизия За имената на бащата	Психоанализата на Лакан интегрира психоанализата със семиотиката и хегелианската философия и е практикувана по света. Особено е популярна във Франция и Латинска Америка. Психоанализата на Лакан е отклонение от традиционните американска и английска психоанализи, които са преимуществено зад идеите на Его психологията. Лакан често използва фразата „retourner à Freud“ в своите семинари и съчинения, която означава „обратно при Фройд“, както той твърди, че неговите теории са продължение на тези на Фройд, в противоположност на тези на Анна Фройд, его психологията, обектните отношения и теориите за „себе си“. Първите важни приноси на Лакан засягат „стадия на огледалото“, Реалното, Въображаемостта и Символичното и претенцията, че „несъзнателното е структурирано като език“. Лакан поставя либидото от страната на влечението към смъртта, от страната на Танатос – от страната на смъртоносното наслаждение, което не може да бъде символизирано. В известен смисъл можем да кажем, че Лакан остава верен на версията за либидото, разработена от Фройд.
Карл Попър	1902	1994	Австрия	Съвременна философия	Аналитична философия Критически	епистемология; либерализъм; индуктивизъм;	Нищетата на историцизма	При Попър истината винаги е под подозрение. Според него истината не е нещо, което се открива, тя се изобретява. Следователно истината винаги е временна, тя остава в сила само докато бъде отхвърлена. Критикува историята, понеже отразява

					рационализъм		Целият живот е решаване на проблеми В търсене на по-добър свят	едва един атом от недовършената вселена, каквато представляват трудът, общественият живот, това „всичко“, винаги в процес на правене и развала, което не се изчерпва с политическата, икономическата, културната, институционалната, религиозната и пр. страна, а е съставено от всички, без изключение, прояви на човешката реалност. Истинската история не е нито мислима, нито описуема от човешкото познание.
Теодор Адорно	1903	1969	Германия	Съвременна философия	Критическа теория	Франкфуртска школа; марксизъм; социална теория; музикология; масмеди	<i>Минима Моралия</i> <i>Диалектика на Просвещението</i>	Според Адорно изкуството е единственото средство, с което може да се разкрие и пречупи наложеното с помощта на разума господство в/у природата и обществото. То е форма на мисленето и на езика, която позволява осъзнаване на половинчатата рационалност на "логиката на тъждеството" и която с радикалността си дава шанс и запазва опита от особеното, от "нетъждественото".
Жан-Пол Сартр	1905	1980	Франция	Съвременна философия	Екзистенциализъм Марксизъм Онтология	епистемология; етика; феноменология; метафизика; политика	<i>Битие и нищо</i> <i>Критика на диалектическия разум</i>	Като представител на екзистенциализма Сартр изхожда от естетическия принцип за абсолютната свобода на човека, но същевременно подчертава неговата отговорност. Според него човек трябва да преодолее присъщия му стремеж да съществува като „вещ в себе си“. Тогава мотивите и ценностите, от които се ръководи в в действията си, ще бъдат лично негови и той ще бъде действително свободен. Отрича обективната истина, обективната значимост на моралните ценности и всякаква обективна закономерност на общественото развитие. Човешкото съществуване е пронизано от страх, понеже в своя непрестанен избор на решения човек не може да намери опора в нищо.
Айн Ранд	1905	1982	Русия Америка	Съвременна философия	Политическа философия Обективизъм	минархизъм; капитализъм; индивидуалност	<i>Атлас изправи рамене</i> <i>Философията, кому е нужна</i> <i>Капитализмът. Непознатият идеал</i> <i>Добродетелта на егоизма</i>	Пише множество философски есета за свободната воля, защитавайки свободата, социалната справедливост и частната собственост. Според Ранд разумът е единственото средство, с което човек разполага, за да възприема реалността, той е единствен източник на знание, единствен източник на напътствия за действие и основното средство на човека за неговото оцеляване. Всеки човек е цел сам по себе си и не е средство за целите на другите. Той следва да съществува сам за себе си, без да се жертва за другите, нито да очаква другите да се жертват за него. Преследването на собствения рационален, личен интерес и собственото щастие е най-високата морална цел в човешкия живот. Идеалната политическа и икономическа система според Ранд е лесе-фер капитализъм. Това е системата, в която хората уреждат отношенията помежду си не като жертви и палачи, нито като господари и роби, а като свободни хора, посредством свободна и доброволна размяна, извлечайки взаимна изгода. Защишава егоизма, критикува алтруизма и чувството за дълг.
Хана Аренд	1906	1975	Германия	Съвременна философия	Феноменология Политическа философия	съвремие; философия на историята	<i>Тоталитаризмът</i> <i>Човечеството в тъмни времена</i> <i>Насилие и политика</i>	В политологичен план идеята за тоталитаризма дължи своето възникване и обосноваване на Хана Аренд. Според нея независимо от специфичните национални традиции или източници на идеологията тоталитарното управление превръща класите в маси, премахва многопартийната система, като я заменя не с еднoпартийна система, а с масово движение, премества центъра на властта от армията в полицията и установява външна политика, открито насочена към световно господство.
Емануел Левинас	1906	1995	Литва	Съвременна философия	Феноменология	етика; различие; толерантност	<i>Тоталност у безкрайност</i> <i>Другояче от битието, или отвъд същността</i> <i>Другост и трансцендентност</i>	Приема етиката като „първа философия“ – началото на философията е връзката с Другия. Правото на човека не е абстракция, то е абсолютно и изначално и то добива смисъл единствено в Другия – като право на другия човек, от индивидуалната отговорност на човека пред другия човек. Азът носи отговорността не само за себе си, но и за Другия. Отговорността за Другия е отговорност за „онзи, който не ми влиза в работата или за който също така не ме е грижа“, но все пак тази отговорност е социалното чувство, възплътено в грижата за ближния. „Осмисленият свят е свят, в който присъства някой Друг“
Морис Мерло - Понти	1908	1961	Франция	Съвременна философия	Екзистенциализъм Феноменология	Западен марксизъм; структурализъм; постструктурализъм; гешталт психология	<i>Видимото и невидимото</i> <i>Структура на поведението</i>	Разработва оригинална теория за възплътената субектност, в която подчертава централността на тялото за ситуирания опит на човека. Според него присъствието на тялото в човешкия опит е абсолютно, защото съставлява основата, на която изпъква всяка предметност. Тялото оживява предметите, придава им своя пулс, то е възел на живи значения и затова може да се сравни с произведение на изкуството. Обикновеният човек живее с перцептивната вяра, че светът е такъв, какъв го представят сетивата му, защото възприема значения, а не стимули.
Симон дьо Бовоар	1908	1986	Франция	Съвременна философия	Екзистенциализъм Феминизъм	Западен марксизъм; етика на неопределеността; екзистенциален феминизъм; феминистка етика	<i>Вторият пол</i> <i>За един морал на нееднозначността</i>	Основен проблем пред Бовоар е невероятната ефикасност на мъжката власт над жените, при положение, че доминацията е обикновено крехко и временно явление. Бовоар използва и разширява Хегеловите разсъждения за връзката между господар и роб. Тя смята, че в центъра на Хегеловите разсъждения е дълбокото прозрение, че в самото съзнание има фундаментална враждебност към всяко друго съзнание; субектът може да бъде поставен, само ако е противопоставен – той се определя като значим, противопоставяйки се на незначимия, на обекта. За да стане субект всеки се нуждае от признание, а то може да бъде получено

								единствено чрез доминация над Другия. чрез превръщането му в обект. Мъжете се стремят да станат субекти чрез борба и тези битки водят до несигурни господари и неохотни роби. Но жените, способни да разпознават мъжете субекти, вместо да се борят да станат субекти, опитвайки се на свой ред да превърнат мъжете в обекти, позволяват да бъдат доминирани и дори помагат за собственото си подчинение.
Албер Камю	1913	1960	Алжир Франция	Съвременна философия	Екзистенциализъм	абсурдизъм; дуализъм	<i>Митът на Сизиф</i> <i>Писма до един немски приятел</i>	Камю вижда безперспективността на буржоазното общество, но търси изход в нея в песимистичната философия на екзистенциализма, развива възгледа за „абсурдното“ (нелепостта на човешкото съществуване).
Пол Рикъор	1913	2005	Франция	Съвременна философия	Феноменология	херменевтика; етика; етимология	<i>Паметта, историята, забравата</i> <i>Живата метафора</i> <i>Самият себе си като някой друг</i>	Рикъор разработва оригинален вариант на херменевтична философия, намиращ се на кръстопътя на рефлексивната философия, феноменологията и аналитическата философия на езика. Идеята за достигане на абсолютна прозрачност на "Аз-а", развиващата се рефлексивна философия от Декарт до Кант, би трябвало да бъде допълнена, според Рикъор, от една страна, с понятията интенционалност и "жизнен живот", а от друга – херменевтичното питане: "какво означава да разбираме", което се осъществява до въпроса за смисъла на текста или до друг обект на херменевтичния анализ. Но такова основополагане на "жизнения свят" се оказва аналогично на херменевтичния ход за преориентация на вниманието от процеса на тълкуване към въпроса "какво значи да разбираме", тоест към проблема на самото разбиране.
Луи Алтюсер	1918	1990	Франция	Съвременна философия	Философия на науката	структурализъм; марксизъм;	<i>Идеология и държавни идеологически апарати</i>	Последовател на Маркс и приема деленето м/у наука и идеология. По думите на Алтюсер в перспективата на знанието между наука и идеология съществува "епистемологичен разрыв". Единствено науката (тоест теорията) е способна чрез своите методи и процедури до постигне знание за обективната действителност, докато идеологията е не само ненаучна, но за нея може да се каже, че тя дори не спада към сферата на знанието, тъй като е фокусирана не върху социалния свят, а върху социалните субекти. Луи Алтюсер въвежда понятието "теоретична практика като работа в полето на културата и социалното, като дейност за разрушаване на "идеологическия апарат на държавата" – едно от средствата на господството. За Алтюсер човекът не е самодостатъчен. Той винаги е в определена социална структура. Проманата започва не в социалната структура, нито в човешкото съзнание, субектът ѝ е теорията, по-скоро – теоретичната практика. За Алтюсер е съществено познанието за това как човек възприема знанията и идеологическите послания.
Жил Делюз	1925	1995	Франция	Съвременна философия	Емпиризъм Онтология	асембляж; шизоанализа; психоанализа; етика	<i>Емпиризъм и субективност</i> <i>Ницше и философия</i>	В повечето си трудове Делюз анализира другите философи, – Спиноза, Ницше, Кант, Пруст и др. Философията, при Делюз, е изкуството да се образуват, сътворяват и създават понятия. Делюз уверява, че философията не е насочена само към специалистите. По отношение на Спиноза пише „ всеки може да чете философия, да изпита от това силни чувства или да промени напълно представите си, дори и когато не разбира напълно понятията. Обратно, когато един историк на философията не разбира понятията, той вече няма достатъчно (необходимото) разбиране.“
Майкъл Дъмет	1925	2011	Англия	Съвременна философия	Аналитична философия	критика на езика	<i>Произход на аналитичната философия</i>	Описва три основни принципа относно обекта на философията в аналитичната традиция: 1. „целта на философията е анализът на структурата на мисълта“; 2. „изучаването на мисълта трябва строго да се разграничава от изучаването на философския процес на мислене“; 3. „и накрая, единственият правилен, същински метод за анализиране на мисълта се състои в анализирането на езика“
Зигмунт Бауман	1925		Полша	Съвременна философия	Постмодернизъм	социология; модернизъм; тоталитаризъм	<i>Модерност и Холокост</i> <i>Постмодерната етика</i> <i>Глобализъм, регионализъм и антиглобализъм</i>	От 1980 развива теоретични и социологични анализи относно връзките между модернизма и тоталитаризма. Разгръщането на глобалния капитализъм според Зигмунт Бауман води до свят, който остава строго управляван от единен център и глобализацията не е нещо друго, тоталитарно проникване на логиката на глобалните финансови пазари във всички аспекти на живота."а възникващият в резултат на това порядък "става показател на безсилие и подчинение". Изборът в съвременността според Бауман е престанал да бъде ценност, защото непрекъснатата ни "положеност" в избора "забравя" поемането на отговорност за него. Изборът според Бауман е престанал да бъде акт или поне политически акт и е останал само в сянката на непрепятстваната си възможност.
Мишел Фуко	1926	1984	Франция	Съвременна философия	Епистемология	постструктурализъм; постмодернизъм; биовласт; генеалогия; дисциплинарна институция	<i>Думите и нещата</i> <i>Надзор и наказание.</i>	Фуко е най-известен със своите критически изследвания на социалните институции, особено психиатрия, медицина, хуманитарни науки, системи на затвор, както и с неговата работа върху история на човешката сексуалност. Неговата работа върху властта, отношенията във властта, знанието и дискурса са широко

							<p><i>Раждането на затвора</i></p> <p><i>Ареология на знанието</i></p> <p><i>История на сексуалността</i></p>	<p>обсъждани. Мишел Фуко изгражда постмодерната философия от историческа гледна точка. в/у основите на структурализма. но с отричане на основните му положения. Специален обект на неговите изследвания е знанието, дефинирано и променяно под въздействието на властта. Модерното общество за Фуко е <i>Raporticon</i> (всеобщо надзираване), общество, в което властта е вездесеща бюрократична безлична машина, подчинена не на конкретна човешка воля, а на абстрактната технология на всеобщото надзираване. С други думи властта няма център или поне висшата държавна власт не е съсредоточие на властта. Властта в модерното общество се упражнява ежедневно и навсякъде. В "История на сексуалността" Фуко приема за дадено, че моралният проблем, свързан със сексуалността, както и самата тя, не е нещо, което съществува еднакво навсякъде и винаги.</p>
Мъри Ротбард	1926	1995	Америка	Съвременна философия	Философия на правото	анархо-капитализъм; либерализъм; история на икономиката; анархизъм; етика; естествени права	<p><i>Етика на свободата</i></p> <p><i>Власт и пазар.</i></p> <p><i>Държава и икономика</i></p>	<p>Основател на анархокапитализма. Синтезира елементи от австрийската икономическа школа, класическия либерализъм, и от идеите на американските анархисти-индивидуалисти от 19 век Лизандър Спунър и Бенджамин Тъкър (отричайки, обаче, тяхната трудова теория за стойността и нейните следствия). Анархокапиталистическото общество според Ротбард ще спазва взаимно уговорен „правен кодекс, който ще бъде общоприет, и който съдилищата ще се задължават да следват.“ Този пакт ще признава суверенитета на индивида и принципа за недопускане на агресия. Няма такава стока или услуга, за производството или предоставянето на която е необходима държава. Не съществува „неутрален“ към пазара данък. Свободният пазар е абсолютно несъвместим с наличието на държава. Идеята за „ограничено“ правителство е утопия и съдържа вътрешно противоречие.</p>
Ноам Чомски	1928		Америка	Съвременна философия	Философия на езика	либертарен социализъм; анархо-синдикализъм; бихевиоризъм; езиковедие	<p><i>Студии за езика и философията на ума</i></p> <p><i>Медиите под контрол</i></p>	<p>Изследва формалните езици. Според Чомски езикът има системен вид, множество, изградено от елементи, които могат да бъдат или равнопоставени, или в йерархия. Езикът е безкраен и може да се поражда отново във всеки езиков акт. Допуска, че езикът възниква спонтанно, вероятно с началото на математическото мислене. Противно на схващането на Лок за табула раса, Чомски смята, че способностите на разума са вродени. В политическо отношение се определя като анархо-синдикалист. Анализира масмедията и глобализацията.</p>
Юрген Хабермас	1929		Германия	Съвременна философия	Епистемология Политическа философия	Франкфуртска школа; социална теория; общественост	<p><i>Философия на езика и социална теория</i></p> <p><i>Морал, право и демокрация</i></p>	<p>Създава теория на комуникативното действие. В основата на теорията на Хабермас за комуникативно действие стои анализ на рационализацията на (западните) обществата. Според Хабермас, проблемът за рационализацията предлага най-добрия подход към изучаване на обществото, защото разкрива пътя по който положения на обществена действителност могат да бъдат обосновани т.е. как е възможен общественият ред. Развива идея за универсална прагматична конструкция на езика.</p>
Жан Бодрияр	1929	2007	Франция	Съвременна философия	Постмодернизъм	постструктурализъм; постмарксизъм; хиперреалност; медии; социология; симулакрум	<p><i>Система на предметите</i></p> <p><i>Глобализацията като културен шок</i></p>	<p>Известен е най-вече с анализите на потребителското общество и понятието „симулакрум“. Симулакрумът е копие без оригинал и в същото време истина. Разглежда симулакрума като краен етап в развитието на образите на действителността. Като пример Бодрияр посочва Дисниленд. „Дисниленд, например, е симулакрум, който хората осъзнават като недействително място, то ги връща към детството и света на приказките; връщайки се отново в "реалността", те вярват, че се връщат в един устроен и сигурен свят, той обаче е манипулиран и недействителен според Бодрияр. Пример за това можем да видим в политическите скандали, които не променят нищо в живота на хората, а просто сменят една или друга политическа система или надежда.“</p>
Феликс Гатари	1930	1992	Франция	Съвременна философия	Психология Политическа философия	шизоанализа; екофилософия; семиотика; ризома; номадология; детерриториализация; асембляж;	<p><i>Капитализъм и шизофрения</i></p>	<p>Работи съвместно с Делюз. Основатели са на шизоанализата. Основната идея на шизоанализата е, че неосъзнатото в психиката действа на принципа на производството, където имаме инвестиции, желаеща машина и производство. Работата на шизоанализата е да изучи какво е субективната желаеща машина, как тя работи, с какви синтези, какви енергии избухват вътре в нея, коя съставна част прави засечка, какви са потоците, веригите, и какво се случва въобще. Шизофренията е „вселената на произвеждащите и възпроизвеждащи желаещи машини“.</p>
Жак Дерида	1934	2004	Франция	Съвременна философия	Постмодернизъм	постструктурализъм; деконструкция; различност; логоцентризм	<p><i>Другото оглавяване</i></p> <p><i>Вяра и знание</i></p> <p><i>Гласът и феноменът</i></p>	<p>Въвежда понятието „деконструкция“ – изпитание на невъзможното“. Може да се приеме като противоположност на структурализма и разглежда нормите в контексти, които разкриват тяхното развитие и ефективни характеристики. Да се мисли за нещата в рамките на онова, което те „наистина означават“ е навик на мислене, който Дерида определя като илюзорен. Казва „няма нищо извън текста“, т.е. няма свършено сегашно, което ние си представяме, докато четем текст.</p>
Ален Бадю	1937		Мароко	Съвременна философия	Онтология Марксизъм	теория на множествата;	<p><i>Битие и събитие</i></p>	<p>Бадю поддържа тезата, че онтологията е идентична с математиката и по-специално с теорията на множествата; и че феноменологията е тъждествена с логиката, която той свързва с теорията на топосите.</p>

						метаполитика; математика		Едно от основните заключения на тези разработки е, че от гледна точка на битието, нищо не принадлежи на себе си и че събитието е възможно само ако съществува именно такава авто-принадлежност или събитието няма битие.
Робърт Нозик	1938	2002	Америка	Съвременна философия	Аналитична философия Политическа философия	Либертарианство;	<i>Анархия, държава и утопия</i>	Известен със защитата си на радикалната либертаристка философия, която акцентира върху защитата на индивидуализма и на индивидуалните права, обосновава на необходимостта само от ограничено управление- държава, сведена в общи линии до функцията на защита.
Славой Жижек	1949		Словения	Съвременна философия	Постмодернизъм	постмарксизъм	<i>Паралакс</i>	Създава теории в традицията на диалектическия материализъм. Изгражда мост между онтологията и епистемологията като акцентира върху системата, непостоянството и противоречието, в които съществува мисълта. С примери от съвременната ни култура обяснява теорията на Лакан. Интерпретира също философията на Хегел и критиката на Маркс.